

Büyük İslam Alimi Bediüzzaman Said Nursi'nin yazdığı Risale-i Nur Külliyyatı'nın SÖZLER kitabının 29. Söz bölümünde "RUH, RUHUN BAKİ OLUŞU, MELEKLERİN VARLIĞI, HAŞİR" konuları her okuyanın kolayca anlayacağı bir tarzda ispat edilmiştir.

RİSALE-İ NUR KİLLİYATI'NDAN

YİRMİDOKUZUNCU SÖZ

Beka-i Ruh ve Melaike ve Haşre Dairdir

اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ
الرَّحِيْمِ
تَنْزِيْلُ الْمَلٰٓئِكَةِ وَالرُّوْحِ فَيَهْلَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْ ۝ قُلِ الرُّوْحُ
مِنْ اَمْرِ رَبِّي

Şu makam, iki maksad-ı esas ile bir mukaddimeden ibarettir.

Mukaddime

Melaike ve ruhaniyatın vücudu, insan ve hayvanların vücudu kadar kat'îdir, denilebilir. Evet, On Beşinci Söz'ün Birinci Basamak'ında beyan edildiği gibi: Hakikat kat'iyen iktiza eder ve hikmet yakînen ister ki zemin gibi semavatın dahi sekeneleri bulunsun ve zîşuur sekeneleri olsun ve o sekeneler, o semavata münasip bulunsun. Şeriatın lisanında, pek çok muhtelifü'l-cins olan o sekenelere melaike ve ruhaniyat tesmiye edilir.

Evet, hakikat böyle iktiza eder. Zira şu zeminimiz, semaya nisbeten küçüklüğü ve hakaretiyle beraber zîşuur mahluklarla doldurulması, ara sıra boşaltıp yeniden yeni zîşuurlarla şenlendirilmesi işaret eder belki tasrih eder ki: Şu muhteşem burçlar sahibi olan müzeyyen kasırlar misali olan semavat dahi nur-u vücudun nuru olan zîhayat ve zîhayatın ziyası olan zîşuur ve zevi'l-idrak mahluklarla elbette doludur. O mahluklar dahi ins ve cin gibi şu saray-ı âlemin seyircileri ve şu kâinat kitabının mütalaacıları ve şu saltanat-ı rububiyetin dellâllarıdır. Küllî ve umumî ubudiyetleri ile kâinatın büyük ve küllî mevcudatın tesbihatlarını temsil ediyorlar.

Evet, şu kâinatın keyfiyatı, onların vücudlarını gösteriyor. Çünkü kâinatı hadd ü hesaba gelmeyen dakik sanatlı tezyinat ve o manidar mehasin ile ve hikmettar nukuş ile süslendirip tezyin etmesi; bilbedahe ona göre mütefekkir ve istihsan edicilerin ve mütehayyir takdir edicilerin enzarını ister, vücudlarını talep eder.

Evet, nasıl ki hüsün elbette bir âşık ister, taam ise aç olana verilir. Öyle ise şu nihayetsiz hüsn-ü sanat içinde gıda-i ervah ve kut-u kulûb; elbette melaïke ve ruhanîlere bakar, gösterir. Madem bu nihayetsiz tezyinat, nihayetsiz bir vazife-i tefekkür ve ubudiyet ister. Halbuki ins ve cin, şu nihayetsiz vazifeye, şu hikmetli nezarete, şu vüs'atlı ubudiyete karşı, milyondan ancak birisini yapabilir.

Demek, bu nihayetsiz ve çok mütenevvi olan şu vezaif ve ibadete, nihayetsiz melaïke envaları, ruhaniyat ecnasları lâzımdır ki şu mescid-i kebir-i âlemi saflarıyla doldurup şenlendirsinsin.

Evet, şu kâinatın her bir cihetinde, her bir dairesinde, ruhaniyat ve melaikelerden birer taife, birer vazife-i ubudiyetle muvazzaf olarak bulunurlar. Bazı rivayat-ı ehadîsiyenin işaretıyla ve şu intizam-ı âlemin hikmetiyle denilebilir ki: Bir kısım ecsam-ı camide-i seyyare –yıldızlar seyyaratından tut tâ yağmur kataratına kadar– bir kısım melaikenin sefine ve merakibidirler. O melaikeler, bu seyyarelere izn-i İlahî ile binerler, âlem-i şehadeti seyredip gezerler ve o merkeplerinin tesbihatını temsil ederler.

Hem denilebilir: Bir kısım hayattar ecsam –bir hadîs-i şerifte “Ehl-i cennet ruhları, berzah âleminde yeşil kuşların cevflerine girerler ve cennette gezerler.” diye işaret ettiği طَيْرٌ خُضِرٌ tesmiye edilen cennet kuşlarından tut, tâ sineklere kadar– bir cins ervahın tayyareleridir. Onlar bunların içine emr-i Hak'la girerler, âlem-i cismaniyatı seyredip o hayattar cesetlerdeki göz, kulak gibi duyguları ile âlem-i cismanîdeki mu'cizat-ı fıtratı temaşa ediyorlar. Tesbihat-ı mahsusalarını eda ediyorlar.

İşte nasıl hakikat böyle iktiza ediyor, hikmet dahi aynen öyle iktiza eyliyor. Çünkü şu kesafetli ve ruha münasebeti az olan topraktan ve şu küdüretli ve nur-u hayata münasebeti pek cüz'î olan sudan, mütemadiyen hummalı bir faaliyetle, letafetli hayatı ve nuraniyetli zevi'l-idraki halk eden Fâtır-ı Hakîm, elbette ruha çok lâyıf ve hayata çok münasip, şu nur denizinden ve hattâ şu zulmet bahrinden, şu havadan, şu elektrik gibi sair madde-i latîfeden bir kısım zîşuur mahlukları vardır. Hem pek çok kesretli olarak vardır.

Birinci Maksat

Melaikenin tasdiki imanın bir rüknüdür. Şu maksatta dört nükte-i esasiye vardır.

Birinci Esas

Vücudun kemali, hayat iledir. Belki vücudun hakiki vücudu, hayat iledir. Hayat, vücudun nurudur. Şuur, hayatın ziyasıdır. Hayat, her şeyin başıdır ve esasıdır. Hayat, her şeyi her bir zîhayat olan şeye mal eder. Bir şeyi, bütün eşyaya mâlik hükmüne geçirir. Hayat ile bir şey-i zîhayat diyebilir ki: “Şu bütün eşya, malımdır. Dünya, hanemdir. Kâinat, mâlikim tarafından verilmiş bir mülkümdür.” Nasıl ki ziya ecsamın görülmesine sebeptir ve renklerin –bir kavle göre– sebeb-i vücududur. Öyle de hayat dahi mevcudatın keşşafıdır. Keyfiyatın tahakkukuna sebeptir. Hem cüz'î bir cüzü, küll ve küllî hükmüne getirir. Ve küllî şeyleri bir cüze sığdırmaya sebeptir. Ve hadsiz eşyayı, iştirak ve ittihat ettirip bir vahdete medar, bir ruha mazhar yapmak gibi kemalât-ı vücudun umumuna sebeptir. Hattâ hayat, kesret tabakatında bir çeşit tecelli-i vahdettir ve kesrette ehadiyetin bir âyinesidir. Bak hayatsız bir cisim, büyük bir dağ dahi olsa yetimdir, garibdir, yalnızdır. Münasebeti yalnız oturduğu mekân ile ve ona karışan şeyler ile vardır. Başka kâinatta ne varsa o dağa nisbeten ma'dumdur. Çünkü ne hayatı var ki hayat ile alâkadar olsun, ne şuuru var ki taalluk etsin.

Şimdi bak küçücük bir cisme, mesela bal arısına. Hayat ona girdiği anda, bütün kâinatla öyle münasebet tesis eder ki bütün kâinatla, hususan zeminin çiçekleriyle ve nebatatlarıyla öyle bir ticaret akdeder ki diyebilir: “Şu arz, benim bahçemdir, ticarethanemdir.”

İşte zîhayattaki meşhur havass-ı zahire ve bâtına duygularından başka, gayr-ı meş’ur sâika ve şâika hisleriyle beraber o arı, dünyanın ekser envaıyla ihtisas ve ünsiyet ve mübadele ve tasarrufa sahip olur. İşte en küçük zîhayatta hayat böyle tesirini gösterse elbette hayat, tabaka-i insaniye olan en yüksek mertebeye çıktıkça, öyle bir inbisat ve inkişaf ve tenevvür eder ki hayatın ziyası olan şuur ile akıl ile bir insan kendi hanesindeki odalarda gezdiği gibi o zîhayat kendi aklı ile avâlim-i ulviyede ve ruhiyede ve cismaniyede gezer. Yani, o zîşuur ve zîhayat manen o âlemlere misafir gittiği gibi o âlemler dahi o zîşuurun mir’at-ı ruhuna misafir olup irtisam ve temessül ile geliyorlar.

Hayat, Zat-ı Zülcelal’in en parlak bir bürhan-ı vahdeti ve en büyük bir maden-i nimeti ve en latîf bir tecelli-i merhameti ve en hafî ve bilinmez bir nakş-ı nezih-i sanatıdır. Evet, hafî ve dakiktir. Çünkü enva-ı hayatın en ednası olan hayat-ı nebat ve o hayat-ı nebatın en birinci derecesi olan çekirdekteki ukde-i hayatiyenin tenebbühü, yani uyanıp açılarak neşv ü nema bulması, o derece zahir ve kesrette ve mebzuliyette, ülfet içinde, zaman-ı Âdem’den beri hikmet-i beşeriye nazarında gizli kalmıştır. Hakikati, hakiki olarak beşerin aklı ile keşfedilmemiş.

Hem hayat, o kadar nezih ve temizdir ki iki vechi, yani mülk ve melekûtiyet vecihleri temizdir, pâktır, şeffaftır. Dest-i kudret, esbabın perdesini vaz’etmeyerek doğrudan doğruya mübaşeret ediyor. Fakat sair şeylerdeki umûr-u hasiseye ve kudretin izzetine uygun gelmeyen nâpâk keyfiyat-ı zahiriye menşe olmak için esbab-ı zahiriye perde etmiştir.

Elhasıl, denilebilir ki hayat olmazsa vücud, vücud değildir; ademden farkı olmaz. Hayat, ruhun ziyasıdır. Şuur, hayatın nurudur.

Mademki hayat ve şuur, bu kadar ehemmiyetlidirler. Ve madem şu âlemde bilmüşahede bir intizam-ı kâmil-i ekmel vardır. Ve şu kâinatta bir itkan-ı muhkem, bir insicam-ı ahkem görünüyor. Madem şu bîçare perişan küremiz, sergerdan zeminimiz, bu kadar hadd ü hesaba gelmez zevi’l-hayat ile zevi’l-ervah ile ve zevi’l-idrak ile dolmuştur. Elbette sadık bir hads ile ve kat’î bir yakîn ile hükmolunur ki şu kusûr-u semaviye ve şu buruc-u sâmiyenin dahi kendilerine münasip zîhayat, zîşuur sekeneleri vardır. Balık suda yaşadığı gibi güneşin ateşinde dahi o nurani sekeneler bulunur. Nâr nuru yakmaz, belki ateş ışığa meded verir.

Madem kudret-i ezeliye bilmüşahede en âdi maddelerden, en kesif unsurlardan hadsiz zîhayat ve zîruhu halk eder ve gayet ehemmiyetle madde-i kesifeyi, hayat vasıtasıyla madde-i latîfeye çevirir ve nur-u hayatı her şeyde kesretle serpiyor ve şuur ziyasıyla ekser şeyleri yaldızlıyor. Elbette o Kadîr-i Hakîm bu kusursuz kudretiyle, bu noksansız hikmetiyle; nur gibi esîr gibi ruha yakın ve münasip olan sair seyyalat-ı latîfe maddeleri ihmal edip hayatsız bırakmaz, camid bırakmaz, şuursuz bırakmaz. Belki madde-i nurdan, hattâ zulmetten, hattâ esîr maddesinden, hattâ manalardan, hattâ havadan, hattâ kelimelerden zîhayat, zîşuuru kesretle halk eder ki hayvanatın pek çok muhtelif ecnasları gibi pek çok muhtelif ruhanî mahlukları, o seyyalat-ı latîfe maddelerinden halk eder. Onların bir kısmı melaike, bir kısmı da ruhanî ve cin ecnaslarıdır.

Melaikelerin ve ruhanîlerin kesretle vücudlarını kabul etmek ne derece hakikat ve bedihî ve makul olduğunu ve Kur'an'ın beyan ettiği gibi onları kabul etmeyen, ne derece hilaf-ı hakikat ve hilaf-ı hikmet bir hurafe, bir dalalet, bir hezeyan, bir divanelik olduğunu şu temsile bak, gör:

İki adam; biri bedevî, vahşi; biri medeni, aklı başında olarak arkadaş olup İstanbul gibi haşmetli bir şehre gidiyorlar. O medeni muhteşem şehrin uzak bir köşesinde pis, perişan, küçük bir haneye, bir fabrikaya rast geliyorlar. Görüyorlar ki o hane; amele, sefil, miskin adamlarla doludur. Acib bir fabrika içinde çalışıyorlar. O hanenin etrafı da zîruh ve zîhayatlarla doludur. Fakat onların medar-ı taayyüşü ve hususi şerait-i hayatiyeleri vardır ki onların bir kısmı âkilü'n-nebattır, yalnız nebatat ile yaşıyorlar. Diğer bir kısmı âkilü's-semektir, balıktan başka bir şey yemiyorlar. O iki adam, bu hali görüyorlar. Sonra bakıyorlar ki uzakta binler müzeyyen saraylar, âlî kasırlar görünüyor. O sarayların ortalarında geniş tezgâhlar ve vüs'atli meydanlar vardır. O iki adam, uzaklık sebebiyle veyahut göz zayıflığıyla veya o sarayın sekenelerinin gizlenmesi sebebiyle; o sarayın sekeneleri, o iki adama görünmüyorlar. Hem şu perişan hanedeki şerait-i hayatiye, o saraylarda bulunmuyor. O vahşi bedevî, hiç şehir görmemiş adam, bu esbaba binaen görünmediklerinden ve buradaki şerait-i hayat orada bulunmadığından der: "O saraylar sekenelerden hâlîdir, boştur, zîruh içinde yoktur." der, vahşetin en ahmakça bir hezeyanını yapar. İkinci adam der ki: "Ey bedbaht! Şu hakir, küçük haneyi görüyorsun ki zîruh ile amelelerle doldurulmuş ve biri var ki bunları her vakit tazelandiriyor, istihdam ediyor. Bak, bu hane etrafında boş bir yer yoktur. Zîhayat ve zîruh ile doldurulmuştur. Acaba hiç mümkün müdür ki şu uzakta bize görünen şu muntazam şehrin, şu hikmetli tezyinatın, şu sanatlı sarayların onlara münasip âlî sekeneleri bulunmasın? Elbette o saraylar, umumen doludur ve onlarda yaşayanlara göre başka şerait-i hayatiyeleri var. Evet, ot yerine belki börek yerler; balık yerine baklava yiyebilirler. Uzaklık sebebiyle veyahut gözünün kabiliyetsizliği veya onların gizlenmekliği ile sana görünmemeleri, onların olmamalarına hiçbir vakit delil olamaz. Adem-i rü'yet, adem-i vücuda delâlet etmez. Görünmemek, olmamaya hüccet olamaz. İşte şu temsil gibi ecram-ı ulviye ve ecsam-ı seyyare içinde küre-i arzın hakaret ve kesafeti ile beraber bu kadar hadsiz zîruhlardan, zîşuurların vatani olması ve en hasis ve en müteaffin cüzleri dahi birer menba-ı hayat kesilmesi, birer mahşer-i huveynat olması, bizzarure ve bilbedahe ve bi't-tarîkı'l-evlâ ve bi'l-hadsi's-sadık ve bi'l-yakîni'l-kat'î delâlet eder, şehadet eyler, ilan eder ki: Şu nihayetsiz feza-yı âlem ve şu muhteşem semavat, burçlarıyla, yıldızlarıyla zîşuur, zîhayat, zîruhlarla doludur. Nârdan, nurdan, ateşten, ışıktan, zulmetten, havadan, savttan, rayihadan, kelimattan, esîrden ve hattâ elektrikten ve sair seyyalat-ı latîfeden halk olunan o zîhayat ve o zîruhlara ve o zîşuurlara, şeriat-ı garra-yı Muhammediye aleyhissalâtü vesselâm, Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan "Melaike ve cânn ve ruhaniyattır." der, tesmiye eder.

Melaikenin ise ecsamın muhtelif cinsleri gibi cinsleri muhtelifdir.

Evet, elbette bir katre yağmura müekkel olan melek, şemse müekkel meleğin cinsinden değildir. Cin ve ruhaniyat dahi onların da pek çok ecnas-ı muhtelifeleri vardır.

Şu nükte-i esasiyenin hâtimesi:

Bi't-tecrûbe, madde asıl değil ki vücud ona münhasır kalsın ve tabi olsun. Belki madde, bir mana ile kaimdir. İşte o mana, hayattır, ruhtur. Hem bilmüşahede madde, mahdum değil ki her şey ona ircâ edilsin. Belki hâdimdir, bir hakikatin tekemmülüne hizmet eder. O hakikat, hayattır. O hakikatin esası da ruhtur.

Bilbedahe madde hâkim değil ki ona müracaat edilsin, kemalât ondan istenilsin. Belki mahkûmdur, bir esasın hükmüne bakar, onun gösterdiği yollar ile hareket eder. İşte o esas; hayattır, ruhtur, şuurdur. Hem bizzarure madde lüb değil, esas değil, müstekar değil ki işler ve kemalât ona takılsın, ona bina edilsin; belki yarılmaya, erimeye, yırtılmaya müheyya bir kısırdır, bir kabuktur ve köpüktür ve bir surettir.

Görölmüyor mu ki gözle görölmeyen hurdebînî bir hayvanın ne kadar keskin duyguları var ki arkadaşının sesini işitir, rızkını görür, gayet hassas ve keskin hisleri vardır. Şu hal gösteriyor ki maddenin küçölüp inceleşmesi nisbetinde âsâr-ı hayat tezayüd ediyor, nur-u ruh teşeddüd ediyor. Güya madde inceleştikçe, bizim maddiyatımızdan uzaklaştıkça ruh âlemine, hayat âlemine, şuur âlemine yaklaşıyor gibi hararet-i ruh, nur-u hayat daha şiddetli tecelli ediyor.

İşte hiç mümkün müdür ki bu madde perdesinde bu kadar hayat ve şuur ve ruhun tereşşuhatı bulunsun; o perde altında olan âlem-i bâtın, zîruh ve zîşuurlarla dolu olmasın. Hiç mümkün müdür ki şu maddiyat ve âlem-i şehadetteki mananın ve ruhun ve hayatın ve hakikatin şu hadsiz tereşşuhatı ve lemaat ve semeratının menabii, yalnız maddeye ve maddenin hareketine ircâ edilip izah edilsin. Hâşâ ve kat'â ve aslâ! Bu hadsiz tereşşuhat ve lemaat gösteriyor ki: Şu âlem-i maddiyat ve şehadet ise âlem-i melekût ve ervah üstünde serpilmiş tenteneli bir perdedir.

İkinci Esas

Melaikenin vücuduna ve ruhanîlerin sübutuna ve hakikatlerinin vücuduna bir icma-ı manevî ile –tabirde ihtilaflarıyla beraber– bütün ehl-i akıl ve ehl-i nakil, bilerek bilmeyerek ittifak etmişler denilebilir.

Hattâ maddiyatta çok ileri giden hükemanın meşaiyyun kısmı, melaikenin manasını inkâr etmeyerek “Her bir nev’in bir mahiyet-i mücerrede-i ruhaniyeleri vardır.” derler. Melaikeyi öyle tabir ediyorlar.

Eski hükemanın işrakiyyun kısmı dahi melaikenin manasında kabule muztar kalarak, yalnız yanlış olarak “Ukûl-ü Aşere ve Erbabü'l-Enva” diye isim vermişler.

Bütün ehl-i edyan “melekü'l-cibal, melekü'l-bihar, melekü'l-emtar” gibi her nev'e göre birer melek-i müekkel, vahyin ilhamı ve irşadı ile bulunduğunu kabul ederek o namlarla tesmiye ediyorlar.

Hattâ akılları gözlerine inmiş ve insaniyetten cemadat derecesine manen sukut etmiş olan maddiyyun ve tabiiyyun dahi melaikenin manasını inkâr edemeyerek (Hâşiye[1]) “Kuva-yı Sâriye” namıyla bir cihette kabule mecbur olmuşlar.

Ey melaike ve ruhaniyatın kabulünde tereddüt gösteren bîçare adam! Neye istinad ediyorsun? Hangi hakikate güveniyorsun ki bütün ehl-i akıl, bilerek bilmeyerek melaikenin manasının sübutuna ve tahakkukuna ve ruhanîlerin tahakkukları hakkında ittifaklarına karşı geliyorsun, kabul etmiyorsun? Mademki Birinci Esas'ta ispat edildiği gibi hayat mevcudatın keşşafıdır, belki neticesidir, zübdesidir. Bütün ehl-i akıl, mana-yı melaikenin kabulünde manen müttefiktirler ve şu zeminimiz, bu kadar

zîhayat ve zîruhlarla şenlendirilmiştir. Şu halde hiç mümkün olur mu ki şu feza-yı vesîa sekenelerden, şu semavat-ı latîfe mutavattininden hâlî kalsın?

Hiç hatırına gelmesin ki şu hilkatte cari olan namuslar, kanunlar kâinatın hayattar olmasına kâfi gelir. Çünkü o cereyan eden namuslar, şu hükmeden kanunlar; itibarî emirlerdir, vehmî düsturlardır, ademî sayılır. Onları temsil edecek, onları gösterecek, onların dizginlerini ellerinde tutacak melaïke denilen ibadullah olmazsa o namuslara, o kanunlara bir vücud taayyün edemez. Bir hüviyet teşahhus edemez. Bir hakikat-i hariciye olamaz. Halbuki hayat, bir hakikat-i hariciyedir. Vehmî bir emr, hakikat-i hariciyeyi yüklenemez.

Elhasıl, madem ehl-i hikmetle ehl-i din ve ashab-ı akıl ve nakil manen ittifak etmişler ki mevcudat, şu âlem-i şehadete münhasır değildir. Hem madem zahir olan âlem-i şehadet, camid ve teşekkül-ü ervaha nâmuvaflık olduğu halde bu kadar zîruhlarla tezyin edilmiş. Elbette, vücud ona münhasır değildir. Belki daha çok tabakat-ı vücud vardır ki âlem-i şehadet onlara nisbeten münakkaş bir perdedir. Hem madem denizin balığa nisbeti gibi ervaha muvaflık olan âlem-i gayb ve âlem-i mana, ervahlar ile dolu olmak iktiza eder. Hem madem bütün emirler, mana-yı melaikenin vücuduna şehadet ederler.

Elbette bilâ-şek velâ şüphe, melaïke vücudlarının ve ruhanî hakikatlerinin en güzel sureti ve ukûl-ü selime kabul edecek ve istihsan edecek en makul keyfiyeti odur ki Kur'an, şerh ve beyan etmiştir. O Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan der ki: "Melaïke, ibad-ı mükerremdir. Emre muhalefet etmezler. Ne emrolunsa onu yaparlar. Melaïke, ecsam-ı latîfe-i nuraniyedirler. Muhtelif nevilere münkasımdırlar."

Evet, nasıl ki beşer bir ümmettir, "kelâm" sıfatından gelen şeriat-ı İlahiyenin hameleleri, mümessilleri, mütemessilleridir. Öyle de melaïke dahi muazzam bir ümmettir ki onların amele kısmı "irade" sıfatından gelen şeriat-ı tekviniyenin hamelesi, mümessili ve mütemessilleridirler. Müessir-i Hakiki olan kudret-i Fâtıranın ve irade-i Ezeliyenin emirlerine tabi bir nevi ibadullahtırlar ki ecram-ı ulviyenin her biri onların birer mescidi, birer mabedi hükmündedirler.

Üçüncü Esas

Mesele-i melaïke ve ruhaniyat, o mesailendir ki tek bir cüzün vücudu ile bir küllün tahakkuku bilinir. Bir tek şahsın rü'yeti ile umum nev'in vücudu malûm olur. Çünkü kim inkâr ederse külliye inkâr eder. Bir tekini kabul eden, o nev'in umumunu kabul etmeye mecburdur. Madem öyledir, işte bak: Görmüyor musun ve işitmiyor musun ki bütün ehl-i edyan, bütün asırlarda, zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar melaikenin vücuduna ve ruhanîlerin tahakkukuna ittifak etmişler ve insanın taifeleri, birbirinden bahsi ve muhaveresi ve rivayeti gibi melaikelerle muhavere edilmesine ve onların müşahedesine ve onlardan rivayet etmesine icma etmişlerdir.

Acaba hiçbir fert melaikelerden bilbedahe görünmezse hem bilmüşahede bir şahsın veya müteaddid eşhasın vücudu kat'î bilinmezse hem onların bilbedahe, bilmüşahede vücudları hissedilmezse hiç mümkün müdür ki böyle bir icma ve ittifak devam etsin ve böyle müsbet ve vücudî bir emirde ve şuhuda istinad eden bir halde müstemirren ve tevatüren o ittifak devam etsin.

Hem hiç mümkün müdür ki şu itikad-ı umumînin menşei, mebâdi-i zaruriye ve bedihî emirler olmasın. Hem hiç mümkün müdür ki hakikatsiz bir vehim; bütün inkılabat-ı beşeriyede, bütün akaid-i insaniyede

istimrar etsin, beka bulsun. Hem hiç mümkün müdür ki şu ehl-i edyanın, bu icma-ı azîmin senedi; bir hads-i kat'î olmasın, bir yakîn-i şuhudî olmasın. Hem hiç mümkün müdür ki o hads-i kat'î, o yakîn-i şuhudî, hadsiz emarelerden ve o emareler, hadsiz müşahadat vakıalarından ve o müşahadat vakıaları, şeksiz ve şüphesiz mebâdi-i zaruriyeye istinad etmesin. Öyle ise şu ehl-i edyandaki bu itikadat-ı umumiyenin sebebi ve senedi, tevatür-ü manevî kuvvetini ifade eden pek çok kerrat ile melaïke müşahedelerinden ve ruhanîlerin rü'yetlerinden hasıl olan mebâdi-i zaruriyedir, esasat-ı kat'iyedir.

Hem hiç mümkün müdür, hiç makul mudur, hiç kabil midir ki hayat-ı içtimaiye-i beşeriye semasının güneşleri, yıldızları, ayları hükmünde olan enbiya ve evliya, tevatür suretiyle ve icma-ı manevî kuvvetiyle ihbar ettikleri ve şehadet ettikleri melaïke ve ruhaniyatın vücudları ve müşahedeleri, bir şüphe kabul etsin, bir şekke medar olsun. Bâhusus onlar şu meselede ehl-i ihtisastırlar. Malûmdur ki iki ehl-i ihtisas, binler başkasına müreccahtırlar. Hem şu meselede ehl-i ispattırlar. Malûmdur ki iki ehl-i ispat, binler ehl-i nefy ve inkâra müreccahtırlar. Ve bilhassa kâinat semasında daim parlayan ve hiçbir vakit gurûb etmeyen âlem-i hakikatin Şemsü's-ş-şumus'u olan Kur'an-ı

Mu'cizü'l-Beyan'ın ihbaratı ve risalet güneşi olan Zat-ı Ahmediye'nin (asm) şehadatı ve müşahadatı, hiç kabil midir ki bir şüphe kabul etsin. Madem tek bir ruhaniyatın vücudu, bir zamanda tahakkuk etse şu nev'in umumen tahakkukunu gösteriyor. Ve madem şu nev'in vücudu tahakkuk ediyor. Elbette onların suret-i tahakkukunun en ahseni en makulü en makbulü; şeriâtın şerh ettiği gibidir, Kur'an'ın gösterdiği gibidir, Sahib-i Mi'rac'ın gördüğü gibidir.

Dördüncü Esas

Şu kâinatın mevcudatına nazar-ı dikkatle bakılsa görünür ki cüz'iyat gibi külliyyatın dahi birer şahs-ı manevîsi vardır ki birer vazife-i külliyesi görünüyor. Onda bir hizmet-i külliye görünüyor. Mesela bir çiçek, kendince bir nakş-ı sanatı gösterip lisan-ı haliyle esma-i Fâtır'ı zikrettiği gibi küre-i arz bahçesi dahi bir çiçek hükmündedir. Gayet muntazam küllî vazife-i tesbihîyesi vardır. Nasıl ki bir meyve, bir intizam içinde bir ilanâtı, tesbihatı ifade ediyor. Öyle de koca bir ağacın heyet-i umumiyesiyle gayet muntazam bir vazife-i fitriyesi ve ubudiyeti vardır. Nasıl bir ağaç yaprak, meyve ve çiçeklerinin kelimatı ile bir tesbihatı var. Öyle de koca semavat denizi dahi kelimatı hükmünde olan güneşler, yıldızlar ve ayları ile Fâtır-ı Zülcelal'ine tesbihat yapar ve Sâni'-i Zülcelal'ine hamdeder ve hâkeza... Mevcudat-ı hariciyenin her biri, sureten camid, şuursuz iken gayet hayatkârane ve şuurdarane vazifeleri ve tesbihatları vardır. Elbette nasıl melaikeler bunların âlem-i melekûtta mümessilidirler, tesbihatlarını ifade ederler; bunlar dahi âlem-i mülk ve âlem-i şehadette o melaikelerin timsalleri, haneleri, mescidleri hükmündedirler.

Yirmi Dördüncü Söz'ün Dördüncü Dal'ında beyan edildiği gibi şu saray-ı âlemin Sâni'-i Zülcelal'i, o saray içinde istihdam ettiği dört kısım amelenin birincisi: Melaïke ve ruhanîlerdir. Madem nebatat ve cemadat bilmeyerek ve bir bilenin emrinde gayet mühim, ücretsiz hidemattadırlar. Ve hayvanat, bir ücret-i cüz'îye mukabilinde bilmeyerek gayet küllî maksatlara hizmet ediyorlar. Ve insan, müeccel ve muaccel iki ücret mukabilinde o Sâni'-i Zülcelal'in makasidini bilerek tevfiik-i hareket etmek ve her şeyde nefislerine de bir hisse çıkarmak ve sair

hademelere nezaret etmek ile istihdam edilmeleri, bilmüşahede görünüyor. Elbette dördüncü kısım, belki en birinci kısım olan hizmetkârlar, ameleler bulunacaktır.

Hem insana benzer ki o Sâni'-i Zülcelal'in makasıd-ı külliyesini bilir bir ubudiyet ile tevfik-i hareket ederler. Hem insanın hilafına olarak hazz-ı nefisten ve cüz'î ücretlerden tecerrüd ederek yalnız Sâni'-i Zülcelal'in nazarı ile emri ile teveccühü ile hesabı ile namı ile ve kurbiyetiyle ihtisas ile ve intisap ile hasıl ettikleri lezzet ve kemal ve zevk ve saadeti kâfi görüp hâlisen muhlisen çalışıyorlar.

Cinslerine göre kâinattaki mevcudatın envainına göre vazife-i ibadetleri tenevvü ediyor. Bir hükûmetin muhtelif dairelerde, muhtelif vazifedarları gibi saltanat-ı rububiyet dairelerinde vezaif-i ubudiyeti ve tesbihatı öyle tenevvü ediyor. Mesela Hazret-i Mikâil, yeryüzü tarlasında ekilen masnuat-ı İlahiyeye Cenab-ı Hakk'ın havliyle, kuvvetiyle, hesabıyla, emriyle bir nâzır-ı umumî hükmündedir. Tabir caiz ise umum çiftçi-misal melaikelerin reisidir. Hem Fâtır-ı Zülcelal'in izniyle, emriyle, kuvvetiyle, hikmetiyle umum hayvanatın manevî çobanlarının reisi, büyük bir melek-i müekkeli vardır.

İşte madem şu mevcudat-ı hariciyenin, her birisinin üstünde, birer melek-i müekkel var olmak lâzım gelir. Tâ ki o cismin gösterdiği vezaif-i ubudiyet ve hidemat-ı tesbihiyelerini âlem-i melekûtta temsil etsin, dergâh-ı uluhiyete bilerek takdim etsin. Elbette Muhbir-i Sadık'ın rivayet ettiği, melaikeler hakkındaki suretler gayet münasiptir ve makuldür.

Mesela, ferman etmiş ki: "Bazı melaikeler bulunur, kırk başı veya kırk bin başı var. Her başta kırk bin ağız var, her bir ağızda kırk bin dil ile kırk bin tesbihat yapar." Şu hakikat-i hadîsiyenin bir manası var, bir de sureti var.

Manası şudur ki: Melaikenin ibadatı hem gayet muntazamdır, mükemmeldir hem gayet küllîdir, geniştir.

Ve şu hakikatin sureti ise şudur ki: Bazı büyük mevcudat-ı cismaniye vardır ki kırk bin baş, kırk bin tarz ile vezaif-i ubudiyeti yapar. Mesela, sema güneşlerle, yıldızlarla tesbihat yapar. Zemin tek bir mahluk iken, yüz bin baş ile her başta yüz binler ağız ile her ağızda yüz binler lisan ile vazife-i ubudiyeti ve tesbihat-ı Rabbaniyeyi yapıyor. İşte küre-i arza müekkel melek dahi âlem-i melekûtta şu manayı göstermek için öyle görülmek lâzımdır.

Hattâ ben, mutavassıt bir badem ağacı gördüm ki: Kırka yakın baş hükmünde büyük dalları var. Sonra bir dalına baktım, kırka yakın dili hükmünde küçük dalları var. Sonra o küçük dalının bir diline baktım, kırk çiçek açmıştır. O çiçeklere nazar-ı hikmetle dikkat ettim, her bir çiçek içinde kırka yakın incecik, muntazam püskülleri, renkleri ve sanatları gördüm ki her biri Sâni'-i Zülcelal'in ayrı ayrı birer cilve-i esmasını ve birer ismini okutturuyor.

İşte hiç mümkün müdür ki şu badem ağacının Sâni'-i Zülcelal'i ve Hakîm-i Zülcemal'i, bu camid ağaca bu kadar vazifeleri yükletsin; onun manasını bilen, ifade eden, kâinata ilan eden, dergâh-ı İlahiyeye takdim eden, ona münasip ve ruhu hükmünde bir melek-i müekkeli ona bindirmesin?

Ey arkadaş! Şuraya kadar beyanatımız, kalbi kabule ihzar etmek ve nefsi teslime mecbur etmek ve aklı iz'ana getirmek için bir mukaddime idi. Eğer o mukaddimeyi bir derece fehmettin ise melaikelerle görüşmek istersen hazır ol. Hem evham-ı seyyieden temizlen. İşte Kur'an âlemi

kapıları açıktır. İşte Kur'an cenneti الْاَبْوَابُ dır; gir bak. Melaikeyi o cennet-i Kur'aniye içinde güzel bir surette gör. Her bir âyet-i Tenzil, birer menzildir. İşte şu menzillerden bak:

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ۖ وَالْأَعْمَاصِ فَاتٍ عَصْفًا ۖ وَالنَّاشِطَاتِ نَشْرًا ۖ وَالْمَلَقِيَّاتِ ذِكْرًا ۖ وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا ۖ وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا ۖ وَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا ۖ فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا ۖ

تَنْزِيلُ الْإِمْلَاءِ نَكَّةٌ ۖ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ ۖ عَلَيْهِمْ مَلَأَ نَكَّةٌ غِلَظٌ شَدِيدٌ ۖ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ ۖ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

Hem dinle: سُبْحَانَكَ يَا عِبَادُ مُكْرَمُونَ لَا يَسْبِقُ وَزَنَهُ بِالْقَوْلِ senalarını işit. يَعْزِمُونَ بِالْمِزْنِ

قُلْ اُوْحِيَ اِلَيَّ اَنْزَلَهُ اسْتَمِعْ نَفْسَكَ
Eğer cinnîlerle görüşmek istersen surlu sureye gir, onları gör, dinle ne diyorlar? Onlardan ibret al. Bak, diyorlar ki:

اِنْ زَلَّ سَمْعُنَا قُرْاٰ نَا عَجِبْنَا ۚ يَهْدِيْ اِلٰى الرُّشْدِ فَاٰمَنَّا بِهِ ۚ
وَلَنْ نُّشْرِكَ بِرَبِّنَا اَحَدًا

İkinci Maksat

Kıyamet ve mevt-i dünya ve hayat-ı âhiret hakkındadır.

Su maksadın dört esası ve bir mukaddime-i temsiliyesi vardır.

Mukaddime

Nasıl ki bir saray veya bir şehir hakkında biri dava etse: “Şu saray veya şehir, tahrip edilip yeniden muhkem bir surette bina ve tamir edilecektir.” Elbette, onun davasına karşı altı sual terettüp eder:

Birincisi: “Niçin tahrip edilecek? Sebep ve muktezî var mıdır?” Eğer “Evet var.” diye ispat etti:

İkincisi şöyle bir soru gelir ki: “Bunu tahrip edip, tamir edecek usta muktedir midir? Yapabilir mi?” Eğer “Evet yapabilir.” diye ispat etti:

Üçüncüsü söyle bir sual gelir ki: "Tahribi mümkün müdür?"

“**Hem sonra** tahrip edilecek midir?” Eğer “Evet” diye imkân-ı tahribi hem vukuunu ispat etse iki sual daha ona vârid olur ki:

“Acaba şu acib saray veya şehrin yeniden tamiri mümkün müdür? Mümkün olsa:

Acaba tamir edilecek midir?"

Eğer “Evet” diye bunları da ispat etse o vakit bu meselenin hiçbir cihette hiçbir köşesinde bir delik, bir menfez kalmaz ki şek ve şüphe ve vesvese girebilsin.

İşte şu temsil gibi dünya sarayının, şu kâinat şehrinin tahrip ve tamiri için muktezî var. Fâil ve ustası muktedir. Tahribi mümkün ve vaki olacak. Tamiri mümkün ve vaki olacaktır. İşte şu meseleler, birinci esastan sonra ispat edilecektir.

Birinci Esas

Ruh, kat'iyen bâkidir. Birinci maksattaki melaike ve ruhanîlerin vücudlarına delâlet eden hemen bütün deliller, şu meselemiz olan beka-i ruha dahi delildirler. Bence mesele o kadar kat'îdir ki fazla beyan abes olur. Evet, şu âlem-i berzahta, âlem-i ervahta bulunan ve âhirete gitmek için bekleyen hadsiz ervah-ı bâkiye kafileleri ile bizim mabeynimizdeki mesafe o kadar ince ve kısadır ki bürhan ile göstermeye lüzum kalmaz.

Hadd ü hesaba gelmeyen ehl-i keşfin ve şühudun onlarla temas etmeleri, hattâ ehl-i keşfe'l-kuburun onları görmeleri, hattâ bir kısım avamın da onlarla muhabereleleri ve umumun da rüya-yı sadıkada onlarla

münasebet peyda etmeleri, muzaaf tevatürler suretinde âdeta beşerin ulûm-u mütearifesi hükmüne geçmiştir. Fakat şu zamanda maddiyyun fikri herkesi sersem ettiğinden, en bedihî bir şeyde zihinlere vesvese vermiş. İşte şöyle vesveseleri izale için; hads-i kalbînin ve iz'an-ı aklînin pek çok menbalarından, **bir mukaddime** ile **dört menba**na işaret edeceğiz.

Mukaddime: Onuncu Söz'ün Dördüncü Hakikati'nde ispat edildiği gibi ebedî, sermedî, misilsiz bir cemal, elbette âyinedar müştakının ebediyetini ve bekasını ister. Hem kusursuz, ebedî bir kemal-i sanat, mütefekkir dellâlinin devamını talep eder. Hem nihayetsiz bir rahmet ve ihsan, muhtaç müteşekkirlерinin devam-ı tena'umlarını iktiza eder.

İşte o âyinedar müştak, o dellâl mütefekkir, o muhtaç müteşekkir; en başta ruh-u insanîdir. Öyle ise ebedü'l-âbâd yolunda; o cemal, o kemal, o rahmete refakat edecek, bâki kalacaktır.

Yine Onuncu Söz'ün Altıncı Hakikati'nde ispat edildiği gibi değil ruh-u beşer, hattâ en basit tabakat-ı mevcudat dahi fena için yaratılmamışlar; bir nevi bekaya mazhardırlar. Hattâ ruhsuz, ehemmiyetsiz bir çiçek dahi vücud-u zahirîden gitse bin vecihle bir nevi bekaya mazhardır. Çünkü sureti, hadsiz hâfızalarda bâki kalır. Kanun-u teşekkülatı, yüzer tohumcuklarında beka bulup devam eder. Madem bir parçacık ruha benzeyen o çiçeğin kanun-u teşekkülü, timsal-i sureti, bir Hafîz-i Hakîm tarafından ibka ediliyor. Dağdağalı inkılablar içinde kemal-i intizam ile zerrecikler gibi tohumlarında muhafaza ediliyor, bâki kalır. Elbette gayet cem'iyetli ve gayet yüksek bir mahiyete mâlik ve haricî vücud giydirilmiş ve zîşuur ve zîhayat ve nurani kanun-u emrî olan ruh-u beşer, ne derece kat'iyetle bekaya mazhar ve ebediyetle merbut ve sermediyetle alâkadar olduğunu anlamazsan, nasıl "Zîşuur bir insanım." diyebilirsin?

Evet, koca bir ağacın bir derece ruha benzeyen programını ve kanun-u teşekkülatını, bir nokta gibi en küçük çekirdekte dercedip muhafaza eden bir Zat-ı Hakîm-i Zülcelal, bir Zat-ı Hafîz-i Bîzeval hakkında "Vefat edenlerin ruhlarını nasıl muhafaza eder?" denilir mi?

Birinci Menba: Enfüsîdir. Yani, herkes hayatına ve nefsine dikkat etse bir ruh-u bâkiyi anlar. Evet her bir ruh, kaç sene yaşamış ise o kadar beden değiştirdiği halde, bilbedahe aynen bâki kalmıştır. Öyle ise madem ceset gelip geçicidir. Mevt ile bütün bütün çıplak olmak dahi ruhun bekasına tesir etmez ve mahiyetini de bozmaz. Yalnız müddet-i hayatta tedricî ceset libasını değiştiriyor. Mevtte ise birden soyunur.

Gayet kat'î bir hads ile belki müşahede ile sabittir ki ceset ruh ile kaimdir. Öyle ise ruh, onun ile kaim değildir. Belki ruh, binefsihi kaim ve hâkim olduğundan; ceset istediği gibi dağılıp toplansın, ruhun istiklaliyetine hâlel vermez. Belki ceset, ruhun hanesi ve yuvasıdır, libası değil. Belki ruhun libası bir derece sabit ve letafetçe ruha münasip bir gılafla latîfi ve bir beden-i misalîsi vardır. Öyle ise mevt hengâmında bütün bütün çıplak olmaz, yuvasından çıkar, beden-i misalîsini giyer.

İkinci Menba: Âfakîdir. Yani, mükerrer müşahadat ve müteaddid vakıat ve kerrat ile münasebattan neş'et eden bir nevi hükm-ü tecrübîdir. Evet, tek bir ruhun ba'de'l-memat bekası anlaşılrsa şu ruh nevinin külliyetle bekasını istilzam eder. Zira fenn-i mantıkça kat'îdir ki: Zatî bir hâssa, bir tek fertte görünse bütün efradda dahi o hâssanın vücuduna hükmedilir. Çünkü zatîdir. Zatî olsa, her fertte

bulunur.

Halbuki değil bir fert, belki o kadar hadsiz, o kadar hesaba, hasra gelmez müşahedata istinad eden âsâr ve beka-i ervaha delâlet eden emarat, o derece kat'îdir ki bize nasıl Yeni Dünya, yani Amerika var ve orada insanlar bulunur; o insanların vücudlarına hiç vehim hatıra gelmez. Öyle de şüphe kabul etmez ki şimdi âlem-i melekût ve ervahta; ölmüş, vefat etmiş insanların ervahı pek çok kesretle vardır ve bizimle münasebettardır. Manevî hedâyâmız onlara gidiyor, onların nurani feyizleri de bizlere geliyor.

Hem hads-i kat'î ile vicdanen hissedilebilir ki insan öldükten sonra esaslı bir ciheti bâkidir. O esas ise ruhtur. Ruh ise tahrip ve inhilale maruz değil. Çünkü basittir, vahdeti var. Tahrip ve inhilal ve bozulmak ise kesret ve terkip edilmiş şeylerin şe'nidir. Sâbıkan beyan ettiğimiz gibi hayat, kesrette bir tarz-ı vahdeti temin eder, bir nevi bekaya sebebiyet verir.

Demek vahdet ve beka, ruhta esastır ki ondan kesrete sirayet eder. Ruhun fenası, ya tahrip ve inhilal ile dir. O tahrip ve inhilal ise vahdet yol vermez ki girsin, besatet bırakmaz ki bozsun. Veyahut idam ile dir. İdam ise Cevvad-ı Mutlak'ın hadsiz merhameti müsaade etmez ve nihayetsiz cûdu bırakmaz ki verdiği nimet-i vücudu o nimet-i vücuda pek müştak ve lâıyk olan ruh-u insanîden geri alsın.

Üçüncü Menba: Ruh; zîhayat, zîşuur, nurani, vücud-u haricî giydirilmiş, câmi', hakikattar, külliyet kesbetmeye müstaid bir kanun-u emrîdir. Halbuki en zayıf olan kavanin-i emriye, sebat ve bekaya mazhardırlar. Çünkü dikkat edilse maruz-u tagayyür olan bütün nevilerde birer hakikat-i sabite vardır ki bütün tagayyürat ve inkılabat ve etvar-ı hayat içinde yuvarlanarak suretler değiştirip, ölmeyerek, yaşayarak bâki kalıyor.

İşte her bir şahs-ı insanî, mahiyetinin câmiyetiyle ve küllî şuuruyla ve umumî tasavvuratıyla bir şahıs iken bir nevi hükmüne geçmiştir. Bir nev'e gelen ve cari olan kanun, o şahs-ı insanîde dahi caridir.

Madem Fâtır-ı Zülcelal, insanı câmi' bir âyine ve küllî bir ubudiyetle ve ulvi bir mahiyetle yaratmıştır. Her fertteki hakikat-i ruhiye, yüz binler suret değiştirse izn-i Rabbanî ile ölmeyecek, yaşayarak geldiği gibi gidecek. Öyle ise o şahs-ı insanînin hakikat-i zîşuuru ve unsur-u zîhayatı olan ruhu dahi Allah'ın emriyle, izniyle ve ibkasıyla daima bâkidir.

Dördüncü Menba: Ruha bir derece müşabih ve ikisi de âlem-i emirden ve iradeden geldiklerinden masdar itibarıyla ruha bir derece muvafık fakat yalnız vücud-u hissî olmayan nevilerde hükümlan olan kavanine dikkat edilse ve o namuslara bakılsa görünür ki eğer o kanun-u emrî, vücud-u haricî giyse idi o nevilerin birer ruhu olurdu. Halbuki o kanun daima bâkidir. Daima müstemir, sabittir. Hiçbir tagayyürat ve inkılabat, o kanunların vahdetine tesir etmez, bozmaz. Mesela, bir incir ağacı ölse, dağılsa onun ruhu hükmünde olan kanun-u teşekkülatı, zerre gibi bir çekirdeğinde ölmeyerek bâki kalır. İşte madem en âdi ve zayıf emrî kanunlar dahi böyle beka ile devam ile alâkadardır. Elbette ruh-u insanî, değil yalnız beka ile belki ebedü'l-âbâd ile alâkadar olmak lâzım gelir. Çünkü ruh dahi Kur'an'ın nassı ile قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي ferman-ı celili ile âlem-i emirden gelmiş bir kanun-u zîşuur ve bir namus-u zîhayattır ki kudret-i ezeliye, ona vücud-u haricî giydirmiş.

Demek, nasıl ki sıfat-ı iradeden ve âlem-i emirden gelen şuursuz kavanin, daima veya ağılehen bâki kalıyor. Aynen onların bir nevi kardeşi ve onlar gibi sıfat-ı iradenin tecellisi ve âlem-i emirden gelen ruh, bekaya mazhar olmak daha ziyade kat'îdir, lâyıktır. Çünkü zîvücuddur, hakikat-i hariciye sahibidir. Hem onlardan daha kavîdir, daha ulvidir. Çünkü zîşuurdur. Hem onlardan daha daimîdir, daha kıymettardır. Çünkü zîhayattır.

İkinci Esas

Saadet-i ebediyeye muktezî vardır. Ve o saadeti verecek Fâil-i Zülcelal de muktedirdir. Hem harab-ı âlem, mevt-i dünya mümkündür. Hem vaki olacaktır. Yeniden ihya-yı âlem ve haşır, mümkündür. Hem vaki olacaktır. İşte bu altı meseleyi, birer birer aklı ikna edecek muhtasar bir tarzda beyan edeceğiz. Zaten Onuncu Söz'de kalbi, iman-ı kâmil derecesine çıkaracak derecede bürhanlar zikredilmiştir. Şurada ise yalnız aklı ikna edecek, susturacak, Eski Said'in Nokta Risalesi'ndeki beyanatı tarzında bahsedeceğiz.

Evet, saadet-i ebediyeye muktezî mevcuddur. O muktezînin vücuduna delâlet eden bürhan-ı kat'î **on menba ve medar**dan süzülen bir hadstir.

Birinci Medar: Dikkat edilse şu kâinatın umumunda bir nizam-ı ekmel, bir intizam-ı kasdî vardır. Her cihette reşehat-ı ihtiyar ve lemaat-ı kasd görünür. Hattâ her şeyde bir nur-u kasd, her şe'nde bir ziya-yı irade, her harekette bir lem'a-i ihtiyar, her terkipte bir şule-i hikmet, semeratının şehadetiyle nazar-ı dikkate çarpıyor. İşte eğer saadet-i ebediye olmazsa şu esaslı nizam, bir suret-i zaîfe-i vâhiyeden ibaret kalır. Yalancı, esassız bir nizam olur. Nizam ve intizamın ruhu olan maneviyat ve revabıt ve niseb, heba olup gider. Demek nizamı nizam eden, saadet-i ebediyedir. Öyle ise nizam-ı âlem, saadet-i ebediyeye işaret ediyor.

İkinci Medar: Hilkat-i kâinatta bir hikmet-i tamme görünüyor. Evet, inayet-i ezeliyenin timsali olan hikmet-i İlahiye, kâinatın umumunda gösterdiği maslahatların riayeti ve hikmetlerin iltizamı lisanı ile saadet-i ebediyeyi ilan eder.

Çünkü saadet-i ebediye olmazsa şu kâinatta bilbedahe sabit olan hikmetleri, faydaları, mükâbere ile inkâr etmek lâzım gelir. Onuncu Söz'ün Onuncu Hakikati, bu hakikati güneş gibi gösterdiğinden, ona iktifaen burada ihtisar ederiz.

Üçüncü Medar: Akıl ve hikmet ve istikra ve tecrübenin şahadetleri ile sabit olan hilkat-i mevcudattaki adem-i abesiyet ve adem-i israf, saadet-i ebediyeye işaret eder. Fıtratta israf ve hilkatte abesiyet olmadığına delil, Sâni'-i Zülcelal'in her şeyin hilkatinde en kısa yolu ve en yakın ciheti ve en hafif sureti ve en güzel keyfiyeti ihtiyar ve intihab etmesidir ve bazen bir şeyi, yüz vazife ile tavzif etmesidir ve bir ince şeye bin meyve ve gayeleri takmasıdır.

Madem israf yok ve abesiyet olmaz, elbette saadet-i ebediye olacaktır. Çünkü dönmek üzere adem, her şeyi abes eder, her şey israf olur. Umum fıtratta, ezcümle insanda, fenn-i menafiü'l-aza şahadetiyle sabit olan adem-i israf gösteriyor ki insanda olan hadsiz istidadat-ı maneviye ve nihayetsiz âmâl ve efkâr ve müyulat dahi israf edilmeyecektir.

Öyle ise insandaki o esaslı meyl-i tekemmül, bir kemalin vücudunu gösterir ve o meyl-i saadet, saadet-i ebediyeye namzet olduğunu kat'î olarak ilan eder. Öyle olmazsa insanın mahiyet-i hakikiyesini teşkil

eden o esaslı maneviyat, o ulvi âmâl, hikmetli mevcudatın hilafına olarak israf ve abes olur, kurur, hebaen gider. Şu hakikat, Onuncu Söz'ün On Birinci Hakikati'nde ispat edildiğinden kısa kesiyoruz.

Dördüncü Medar: Pek çok nevilerde, hattâ gece ve gündüzde, kış ve baharda ve cev-v-i havada hattâ insanın şahıslarında, müddet-i hayatında değiştirdiği bedenler ve mevte benzeyen uyku ile haşir ve neşre benzer birer nevi kıyamet, bir kıyamet-i kübranın tahakkukunu ihsas ediyor, remzen haber veriyorlar.

Evet mesela, haftalık bizim saatimizin saniye ve dakika ve saat ve günlerini sayan çarklarına benzeyen; Allah'ın dünya denilen büyük saatindeki yevm, sene, ömr-ü beşer, deveran-ı dünya, birbirine mukaddime olarak birbirinden haber veriyor, döner işlerler. Gecedен sonra sabahı, kıştan sonra baharı işledikleri gibi mevtten sonra subh-u kıyamet, o destgâhtan, o saat-i uzmadan çıkacağını remzen haber veriyorlar.

Bir şahsın müddet-i ömründe başına gelmiş birçok kıyamet çeşitleri vardır. Her gece bir nevi ölmekle, her sabah bir nevi dirilmekle emarat-ı haşriye gördüğü gibi beş altı senede bi'l-ittifak bütün zerratını değiştirerek, hattâ bir senede iki defa tedricî bir kıyamet ve haşir taklidini görmüş. Hem hayvan ve nebat nevilerinde üç yüz binden ziyade haşir ve neşir ve kıyamet-i neviyeyi her baharda müşahede ediyor. İşte bu kadar emarat ve işaret-ı haşriye ve bu kadar alâmat ve rumuzat-ı neşriye elbette kıyamet-i kübranın tereşşuhatı hükmünde, o haşre işaret ediyorlar. Bir Sâni'-i Hakîm tarafından nevilerde böyle kıyamet-i neviyeyi yani bütün nebatat köklerini ve bir kısım hayvanları aynen baharda ihya etmek ve yaprakları ve çiçekleri ve meyveleri gibi sair bir kısım şeyleri aynıyla değil, misliyle iade ederek bir nevi haşir ve neşir yapmak; her bir şahs-ı insanîde kıyamet-i umumiye içinde bir kıyamet-i şahsiyeye delil olabilir.

Çünkü insanın bir tek şahsı, başkasının bir nev'i hükmündedir. Zira fikir nuru, insanın âmâline ve efkârına öyle bir genişlik vermiş ki mazi ve müstakbeli ihata eder. Dünyayı dahi yutsa tok olmaz. Sair nevilerde fertlerin mahiyeti cüz'iyedir, kıymeti şahsiyedir, nazarı mahduddur, kemali mahsurdur, lezzeti ve elemi ânidir. Beşerin ise mahiyeti ulviyedir, kıymeti gâliyedir, nazarı âmmdır, kemali hadsizdir, manevî lezzeti ve elemi kısmen daimîdir.

Öyle ise bilmüşahede sair nevilerde tekerrür eden bir çeşit kıyametler ve haşirler; şu kıyamet-i kübra-yı umumiyede, her şahs-ı insanî aynıyla iade edilerek haşredilmesine remzeder, haber verir. Onuncu Söz'ün Dokuzuncu Hakikati'nde iki kere iki dört eder derecesinde kat'iyet ile ispat edildiğinden burada ihtisar ederiz.

Beşinci Medar: Beşerin cevher-i ruhunda derc edilmiş gayr-ı mahdud istidadat ve o istidadatta mündemic olan gayr-ı mahsur kabiliyetler ve o kabiliyetlerden neş'et eden hadsiz meyiller ve o hadsiz meyillerden hasıl olan nihayetsiz emeller ve o nihayetsiz emellerden tevellüd eden gayr-ı mütenahî efkâr ve tasavvurat-ı insaniye, şu âlem-i şehadetin arkasında bulunan saadet-i ebediyeye elini uzatmış, ona gözünü dikmiş, o tarafa müteveccih olmuş olduğunu ehl-i tahkik görüyor.

İşte hiç yalan söylemeyen fıtrat ve fıtrattaki şu kat'î ve şedit ve sarsılmaz meyl-i saadet-i ebediye, saadet-i ebediyenin tahakkukuna dair vicdana bir hads-i kat'î veriyor. Onuncu Söz'ün On Birinci Hakikati, bu hakikati gündüz gibi gösterdiğinden kısa kesiyoruz.

Altıncı Medar: "Rahmanu'r-Rahîm" olan şu mevcudatın

Sâni'-i Zülcemal'inin rahmeti, saadet-i ebediyeyi gösteriyor. Evet, nimeti nimet eden, nimeti nîkmetlikten halâs eden ve mevcudatı, firak-ı ebedîden hasıl olan vaveylâlardan kurtaran saadet-i ebediyeyi; o rahmetin şe'nindendir ki beşerden esirgemesin. Çünkü bütün nimetlerin re'si, reisi, gayesi, neticesi olan saadet-i ebediye verilmezse, dünya öldükten sonra âhiret suretinde dirilmezse bütün nimetler nîkmetlere tahavvül ederler. O tahavvül ise bilbedahe ve bizzarure ve umum kâinatın şehadetiyle muhakkak ve meşhud olan rahmet-i İlahiyenin vücudunu inkâr etmek lâzım gelir. Halbuki rahmet, güneşten daha parlak bir hakikat-i sabitedir.

Bak, rahmetin cilvelerinden ve latîf âsârından olan aşk ve şefkat ve akıl nimetlerine dikkat et. Eğer firak-ı ebedî ve hicran-ı lâyezalîye, hayat-ı insaniye incirar edeceğini farz etsen görürsün ki o latîf muhabbet, en büyük bir musibet olur. O leziz şefkat, en büyük bir illet olur. O nurani akıl, en büyük bir bela olur. Demek rahmet, (çünkü rahmettir) hicran-ı ebedîyi, muhabbet-i hakikiyeye karşı çıkaramaz. Onuncu Söz'ün İkinci Hakikati, bu hakikati gayet güzel bir surette gösterdiğinden burada ihtisar edildi.

Yedinci Medar: Şu kâinatta görünen ve bilinen bütün letaif, bütün mehasin, bütün kemalât, bütün incizabat, bütün iştiyakat, bütün terahhumat; birer manadır, birer mazmundur, birer kelime-i maneviyedir ki şu kâinatın Sâni'-i Zülcelal'inin lütuf ve merhametinin tecelliyatını, ihsan ve kereminin cilvelerini bizzarure, bilbedahe kalbe gösterir, aklın gözüne sokuyor.

Madem şu âlemde bir hakikat vardır. Bilbedahe hakiki rahmet vardır. Madem hakiki rahmet vardır, saadet-i ebediye olacaktır. Onuncu Söz'ün Dördüncü Hakikati, İkinci Hakikati ile beraber şu hakikati gündüz gibi aydınlatmıştır.

Sekizinci Medar: İnsanın fıtrat-ı zîşuuru olan vicdanı, saadet-i ebediyeye bakar, gösterir. Evet, kim kendi uyanık vicdanını dinlerse "Ebed! Ebed!" sesini işitecektir. Bütün kâinat o vicdana verilse ebede karşı olan ihtiyacının yerini dolduramaz. Demek o vicdan, o ebed için mahluktur.

Demek, bu vicdanî olan incizab ve cezbe, bir gaye-i hakikiyenin ve bir hakikat-i cazibedarın yalnız cezbi ile olabilir. Onuncu Söz'ün On Birinci Hakikatinin hâtimesi bu hakikati göstermiştir.

Dokuzuncu Medar: Sadık, masduk, musaddak olan Muhammed-i Arabî aleyhissalâtü vesselâmın ihbarıdır. Evet, o zatın (asm) sözleri, saadet-i ebediyenin kapılarını açmıştır ve onun (asm) kelâmları saadet-i ebediyeye karşı birer penceredir.

Zaten bütün enbiyanın (aleyhimüsselâm) icmainı ve bütün evliyanın tevatürünü elinde tutmuş, bütün kuvvetiyle bütün davaları; tevhid-i İlahîden sonra şu haşır ve saadet noktasında temerküz ediyor. Acaba, şu kuvveti sarsacak bir şey var mıdır? Onuncu Söz'ün On İkinci Hakikati, şu hakikati pek zahir bir surette göstermiştir.

Onuncu Medar: On üç asırda yedi vecihle i'cazını muhafaza eden ve Yirmi Beşinci Söz'de ispat edildiği üzere kırk adet enva-ı i'cazıyla mu'cize olan Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın ihbarat-ı kat'iyesidir.

Evet, o Kur'an'ın nefis-i ihbarı, haşır-i cismanînin keşşafıdır ve şu tılsım-ı muğlak-ı âlemin ve şu remz-i hikmet-i kâinatın miftahıdır. Hem o Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın tazammun ettiği ve mükerreren tefekküre emredip nazara vaz'eylediği berahin-i akliye-i kat'ie binlerdir.

Ezcümle: Bir kıyas-ı temsiliyi tazammun eden **وَقَدْ خَلَقَكُمْ** ve **قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ** ve **وَمَا رَبُّكُمْ بِطَلَّامٍ لِّلْغَيْبِ** ider bir delil-i adaletle işaret eden **وَقَدْ خَلَقَكُمْ** ve **قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ** gibi pek çok âyât ile haşr-i cismanîdeki saadet-i ebediyeyi gösterecek pek çok dürbünleri, nazar-ı beşerin dikkatine vaz'etmiştir. Kur'an'ın sair âyetler ile izah ettiği şu **وَقَدْ خَلَقَكُمْ** ve **قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ** deki kıyas-ı temsilînin hülâsasını Nokta Risalesi'nde şöyle beyan etmişiz ki:

Vücut-u insan, tavırdan tavıra geçtikçe acib ve muntazam inkılablar geçiriyor. Nutfeden alakaya, alakadan mudgaya, mudgadan azm ve lahme, azm ve lahmiden halk-ı cedide yani insan suretine inkılabı, gayet dakik düsturlara tabidir. O tavırların her birisinin öyle kavanin-i mahsusa ve öyle nizam-ı muayyene ve öyle harekât-ı muttarideleri vardır ki cam gibi altında bir kasd, bir irade, bir ihtiyar, bir hikmetin cilvelerini gösterir.

İşte şu tarzda o vücudu yapan Sâni'-i Hakîm, her sene bir libas gibi o vücudu değiştirir. O vücudun değiştirilmesi ve bekası için inhilal eden eczaların yerini dolduracak, çalışacak yeni zerrelere gelmesi için bir terkibe muhtaçtır. İşte o beden hüceyreleri, muntazam bir kanun-u İlâhî ile yıkıldığından yine muntazam bir kanun-u Rabbanî ile tamir etmek için rızık namıyla bir madde-i latîfeyi ister ki o beden uzuvlarının ayrı ayrı hâcetleri nisbetinde Rezzak-ı Hakiki, bir kanun-u mahsus ile taksim ve tevzi ediyor.

Şimdi o Rezzak-ı Hakîm'in gönderdiği o madde-i latîfenin etvarına bak, göreceksin ki o maddenin zerrati bir katile gibi küre-i havada, toprakta, suda dağılmış iken birden hareket emrini almışlar gibi bir hareket-i kasdîyi işmam eden bir keyfiyet ile toplanıyorlar. Güya onlardan her bir zerre, bir vazife ile bir muayyen mekâna gitmek için memurdur gibi gayet muntazam toplanıyorlar.

Hem gidişatından görünüyor ki bir Fâil-i Muhtar'ın bir kanun-u mahsusu ile sevk edilip, cemadat âleminde mevalide, yani zîhayat âlemine girerler. Sonra nizam-ı muayyene ve harekât-ı muttaride ile ve desatir-i mahsusa ile rızık olarak bir bedene girip; o beden içinde dört matbahta pişirildikten sonra ve dört inkılabat-ı acibeyi geçirdikten sonra ve dört süzgeçten süzüldükten sonra bedenın aktarına yayılarak bütün muhtaç olan azaların muhtelif, ayrı ayrı derece-i ihtiyaçlarına göre Rezzak-ı Hakiki'nin inayetiyle ve muntazam kanunları ile inkısam ederler.

İşte o zerrattan hangi zerreye bir nazar-ı hikmetle baksan göreceksin ki basîrane, muntazamane, semîane, alîmane sevk olunan o zerreye, kör ittifak, kanunsuz tesadüf, sağır tabiat, şuursuz esbab, hiç ona karışamaz. Çünkü her birisi unsur-u muhitten tut, tâ beden hüceyresine kadar hangi tavra girmiş ise o tavrın kavanin-i muayyenesi ile güya ihtiyaren amel ediyor, muntazaman giriyor. Hangi tabakaya sefer etmiş ise öyle muntazam adım atıyor ki bilbedahe bir Sâik-i Hakîm'in emriyle gidiyor gibi görünüyor.

İşte böyle muntazam tavırdan tavıra, tabakadan tabakaya gitgide hedef ve maksadından ayrılmayarak tâ makam-ı lâıykına, mesela, Tefvik'in göz bebeğine emr-i Rabbanî ile girer, oturur, çalışır.

İşte bu halde, yani erzaktaki tecelli-i rububiyet gösteriyor ki iptida o zerrelere muayyen idiler, muvazzaf idiler, o makamlar için namzet idiler. Güya her birisinin alnında ve cephesinde "Fılan hüceyrenin rızkı olacak." yazılı gibi bir intizamın vücudu, her adamın

alnında kalem-i kader ile rızkı yazılı olduğuna ve rızkı üstünde isminin yazılı olmasına işaret eder.

Acaba mümkün müdür ki bu derece nihayetsiz bir kudret ve muhit bir hikmet ile rububiyet eden ve zerrattan tâ seyyarata kadar bütün mevcudatı kabza-i tasarrufunda tutmuş ve intizam ve mizan dairesinde döndüren Sâni'-i Zülcelal "neş'e-i uhra"yı yapmasın veya yapamasın! İşte çok âyât-ı Kur'aniye, şu hikmetli "neş'e-i ûlâ"yı nazar-ı beşere vaz'ediyor. Haşir ve kıyametteki "neş'e-i uhra"yı ona temsil ederek istib'adı izale eder. Der: **قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ** Yani "Sizi hiçten bu derece hikmetli bir surette kim inşa etmiş ise odur ki sizi âhirette diriltecektir."

Hem der ki: **وَالَّذِي يَمُوتُهَا الَّذِي أَلْخَلَّاقَ تُمْ يُمْعِدُهُ وَهُوَ** Yani "Sizin haşirde iadeniz, dirilmeniz, dünyadaki hilkatinizden daha kolay, daha rahattır." Nasıl ki bir taburun askerleri, istirahat için dağılsa, sonra bir boru ile çağrılrsa kolay bir surette tabur bayrağı altında toplanmaları; yeniden bir tabur teşkil etmekten çok kolay ve çok rahattır. Öyle de bir bedende birbiriyle imtizaç ile ünsiyet ve münasebet peyda eden zerrat-ı esasiye, Hazret-i İsrâfil aleyhisselâmın Sûr'u ile Hâlık-ı Zülcelal'in emrine "Lebbeyk!" demeleri ve toplanmaları; aklen birinci icaddan daha kolay, daha mümkündür.

Hem bütün zerrelere toplanmaları belki lâzım değil. Nüveler ve tohumlar hükmünde olan ve hadîste "Acbü'z-zeneb" tabir edilen ecza-i esasiye ve zerrat-ı asliye, ikinci neş'e için kâfi bir esastır, temeldir. Sâni'-i Hakîm, beden-i insanîyi onların üstünde bina eder. Üçüncü âyet olan **وَمَا رَّبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَالَمِينَ** gibi âyetlerin işaret ettikleri kıyas-ı adlînin hülâsası şudur ki:

Âlemde çok görüyoruz ki: Zalim, fâcir, gaddar insanlar gayet refah ve rahatla ve mazlum ve mütedeyyin adamlar gayet zahmet ve zillet ile ömür geçiriyorlar. Sonra ölüm gelir, ikisini müsavi kılar. Eğer şu müsavat nihayetsiz ise bir nihayeti yoksa zulüm görünür. Halbuki zulümden tenezzühü, kâinatın şehadetiyle sabit olan adalet ve hikmet-i İlahiye, bu zulmü hiçbir cihetle kabul etmediğinden bilbedahe bir mecma-ı âheri iktiza ederler ki birinci, cezasını; ikinci, mükâfatını görsün. Tâ şu intizamsız, perişan beşer, istidadına münasip tecziye ve mükâfat görüp adalet-i mahzaya medar ve hikmet-i Rabbaniyeye mazhar ve hikmetli mevcudat-ı âlemin bir büyük kardeşi olabilsin.

Evet şu dâr-ı dünya, beşerin ruhunda mündemic olan hadsiz istidatların sümbüllenmesine müsait değildir. Demek, başka âleme gönderilecektir. Evet, insanın cevheri büyüktür. Öyle ise ebede namzettir. Mahiyeti âliyedir, öyle ise cinayeti dahi azîmdir. Sair mevcudata benzemez. İntizamı da mühimdir. İntizamsız olamaz, mühmel kalamaz, abes edilmez, fena-yı mutlak ile mahkûm olamaz, adem-i sırfa kaçamaz. Ona cehennem ağzını açmış, bekliyor. Cennet ise âğuş-u nazdaranesini açmış, gözlüyor. Onuncu Söz'ün Üçüncü Hakikati bu ikinci misalimizi gayet güzel gösterdiğinden burada kısa kesiyoruz.

İşte misal için şu iki âyet-i kerîme gibi pek çok berahin-i latîfe-i akliyeyi tazammun eden sair âyetleri dahi kıyas eyle, tetebbu et. İşte menabi-i aşere ve on medar; bir hads-i kat'î, bir bürhan-ı kâtı'ı intac ediyorlar ve o pek esaslı hads ve o pek kuvvetli bürhan, haşir ve kıyamete dâî ve muktezânın vücuduna kat'iyen delâlet ettikleri gibi; Sâni'-i Zülcelal'in dahi –Onuncu Söz'de kat'iyen ispat edildiği üzere– Hakîm, Rahîm, Hafîz, Âdil gibi ekser esma-i hüsnası, haşir ve kıyametin

gelmesini ve saadet-i ebediyenin vücudunu iktiza ederler ve saadet-i ebediyenin tahakkukuna kat'î delâlet ederler.

Demek, haşir ve kıyamete muktezî o derece kuvvetlidir ki hiçbir şek ve şüpheyne medar olamaz.

Üçüncü Esas

Fâil, muktedirdir. Evet, nasıl haşrin muktezîsi, şüphesiz mevcuddur. Haşri yapacak zat da nihayet derecede muktedirdir. Onun kudretinde noksan yoktur. En büyük ve en küçük şeyler, ona nisbeten birdirler. Bir baharı halk etmek, bir çiçek kadar kolaydır. Evet, bir Kadîr ki şu âlem; bütün güneşleri, yıldızları, avâlimi, zerratı, cevahiri nihayetsiz lisanlarla onun azametine ve kudretine şahadet eder. Hiçbir vehim ve vesvesenin hakkı var mıdır ki haşr-i cismanîyi o kudretten istib'ad etsin.

Evet, bilmüşahede bir Kadîr-i Zülcelal şu âlem içinde, her asırda birer yeni ve muntazam dünyayı halk eden, hattâ her senede birer yeni seyyar, muntazam kâinatı icad eden, hattâ her günde birer yeni muntazam âlem yapan; daima şu semavat ve arz yüzünde ve birbiri arkasında geçici dünyaları, kâinatları kemal-i hikmet ile halk eden, değiştiren ve asırlar ve seneler, belki günler adedince muntazam âlemleri zaman ipine asan ve onunla azamet-i kudretini gösteren ve yüz bin çeşit haşrin nakışlarıyla tezyin ettiği koca bahar çiçeğini küre-i arzın başına bir tek çiçek gibi takan ve onunla kemal-i hikmetini, cemal-i sanatını izhar eden bir zat, "Nasıl kıyameti getirecek, nasıl bu dünyayı âhiretle değiştirecek?" denilir mi?

Şu Kadîr'in kemal-i kudretini ve hiçbir şey ona ağır gelmediğini ve en büyük şey en küçük şey gibi onun kudretine ağır gelmediğini ve hadsiz efrad, bir tek fert gibi o kudrete kolay geldiğini, şu âyet-i kerîme ilan ediyor: مَا خَلَقَكُمْ وَلَا يَعْزُبُكُمْ إِلَّا كَنَفٍ وَسَّوَّاحِدَةٍ

Şu âyetin hakikatini Onuncu Söz'ün Hâtimesi'nde icmalen ve Nokta Risalesi'nde ve Yirminci Mektup'ta izahen beyan etmişiz. Şu makam münasebetiyle üç mesele suretinde bir parça izah ederiz:

İşte kudret-i İlahiye zatiyedir. Öyle ise acz tahallül edemez.

Hem melekûtiyet-i eşyaya taalluk eder. Öyle ise mevani tedahül edemez.

Hem nisbeti kanunîdir. Öyle ise cüz, külle müsavi gelir ve cüz'î, küllî hükmüne geçer.

İşte şu üç meseleyi ispat edeceğiz.

Birinci Mesele: Kudret-i ezeliye, Zat-ı Akdes-i

İlahiye'nin lâzıme-i zaruriye-i zatiyesidir. Yani, bizzarure zatın lâzımesidir. Hiçbir cihet-i infikâki olamaz. Öyle ise kudretin zıddı olan acz, o kudreti istilzam eden zata bilbedahe ârız olamaz. Çünkü o halde cem'-i zıddeyn lâzım gelir. Madem acz, zata ârız olamaz; bilbedahe o zatın lâzımı olan kudrete tahallül edemez. Madem acz, kudretin içine giremez; bilbedahe o kudret-i zatiyede meratib olamaz. Çünkü her şeyin vücud meratibi, o şeyin zıtlarının tedahülü ile. Mesela, hararetteki meratib, bürudetin tahallülü ile; hüsündeki derecat, kubhun tedahülü ile ve hâkeza kıyas et...

Fakat mümkünatta, hakiki ve tabiî lüzum-u zatî olmadığından mümkünatta zıtlar birbirine girebilmiş. Mertebeler tevellüd ederek ihtilafat ile tagayyürat-ı âlem neş'et etmiştir. Mademki kudret-i ezeliyede meratib olamaz. Öyle ise makdûrat dahi bizzarure kudrete nisbeti bir olur. En büyük en küçüğe müsavi ve zerreler, yıldızlara emsal olur. Bütün haşr-i beşer, bir tek nefsin ihyası gibi bir baharın icadı, bir tek çiçeğin sun'u gibi o kudrete kolay gelir. Eğer esbaba

isnad edilse o vakit bir tek çiçek, bir bahar kadar ağır olur. Şu Söz'ün İkinci Makamı'nın Dördüncü "Allahu ekber" mertebesinin âhir fıkrasının hâşiyesinde hem Yirmi İkinci Söz'de hem Yirminci Mektup'ta ve zeylinde ispat edilmiş ki: Hilkat-i eşya Vâhid-i Ehad'e verilse bütün eşya, bir şey gibi kolay olur. Eğer esbaba verilse bir şey, bütün eşya kadar külfetli, ağır olur.

İkinci Mesele ki kudret, melekûtiyet-i eşyaya taalluk eder. Evet, kâinatın âyine gibi iki yüzü var. Biri, mülk ciheti ki âyinenin renkli yüzüne benzer. Diğer, melekûtiyet ciheti ki âyinenin parlak yüzüne benzer.

Mülk ciheti ise zıtların cevalangâhıdır. Güzel çirkin, hayır şer, küçük büyük, ağır kolay gibi emirlerin mahall-i vürûdudur. İşte şunun içindir ki Sâni'-i Zülcelal esbab-ı zahiriye, tasarrufat-ı kudretine perde etmiştir. Tâ dest-i kudret, zahir akla göre hasis ve nâ-lâyık emirlerle bizzat mübaşeretini görünmesin. Çünkü azamet ve izzet, öyle ister. Fakat o vesait ve esbaba hakiki tesir vermemiştir. Çünkü vahdet-i ehadiyet öyle ister.

Melekûtiyet ciheti ise her şeyde parlaktır, temizdir. Teşahhusatın renkleri, muzahrefatları, ona karışmaz. O cihet, vasıtasız kendi Hâlık'ına müteveccihdir. Onda terettüb-ü esbab, teselsül-ü ilel yoktur. Ona illiyet, ma'luliyet giremez. Eğri büğrüsü yoktur. Maniler müdahale edemezler. Zerre, şemse kardeş olur.

Elhasıl: O kudret hem basittir hem nâmütenahîdir hem zatîdir. Mahall-i taalluk-u kudret ise hem vasıtasız hem lekesiz hem isyansızdır. Öyle ise o kudretin dairesinde büyük küçüğe karşı tekebbürü yok. Cemaat ferde karşı rüçhanı olamaz. Küll cüze nisbeten, kudrete karşı fazla nazlanamaz.

Üçüncü Mesele ki kudretin nisbeti kanunîdir. Yani çoğa aza, büyüğe küçüğe bir bakar. Şu mesele-i gamızayı birkaç temsil ile zihne takrib edeceğiz. İşte kâinatta "şeffafiyet" "mukabele" "muvazene" "intizam" "tecerrüd" "itaat" birer emirdir ki çoğa aza, büyüğü küçüğe müsavi kılar.

Birinci Temsil: "Şeffafiyet"

sırrını gösterir. Mesela, şemsin feyz-i tecellisi olan timsali ve aksi, denizin yüzünde ve denizin her bir katresinde aynı hüviyeti gösterir. Eğer küre-i arz, perdesiz güneşe karşı muhtelif cam parçalarından mürekkep olsa; şemsin aksi, her bir parçada ve bütün zemin yüzünde müzahametsiz, tecezzisiz, tenakussuz bir olur. Eğer faraza şems, fâil-i muhtar olsa idi ve feyz-i zıyasını, timsal-i aksini iradesiyle verse idi bütün zemin yüzüne verdiği feyzi, bir zerreye verdiği feyizden daha ağır olamazdı.

İkinci Temsil: "Mukabele" sırrıdır.

Mesela, zîhayat fertlerden (yani insanlardan) terekküp eden bir daire-i azîmenin nokta-i merkeziyesindeki ferdin elinde bir mum ve daire-i muhitteki fertlerin ellerinde de birer âyine farz edilse; nokta-i merkeziyenin muhit âyinelerine verdiği feyiz ve cilve-i akis, müzahametsiz, tecezzisiz, tenakussuz, nisbeti birdir.

Üçüncü Temsil: "Muvazene" sırrıdır.

Mesela, hakiki ve hassas ve çok büyük bir mizan bulunsa; iki gözünde iki güneş veya iki yıldız veya iki dağ veya iki yumurta veya iki zerre herhangi bulunursa bulunsun, sarf olunacak aynı kuvvet ile o hassas azîm terazinin bir gözü göge, biri zemine inebilir.

Dördüncü Temsil: "İntizam" sırrıdır. Mesela, en azîm bir gemi, en küçük bir

oyuncak gibi çevrilebilir.

Beşinci Temsil: "Tecerrüd"

sırrıdır. Mesela, teşahhusattan mücerred bir mahiyet, bütün cüz'iyatına en küçüğünden en büyüğüne tenakus etmeden, tecezzi etmeden bir bakar, girer. Teşahhusat-ı zahiriye cihetindeki hususiyetler, müdahale edip şaşırtmaz. O mahiyet-i mücerreden nazarını tağyir etmez. Mesela, iğne gibi bir balık, balina balığı gibi o mahiyet-i mücerredeye mâliktir. Bir mikrop, bir gergedan gibi mahiyet-i hayvaniyeyi taşıyor.

Altıncı Temsil: "İtaat" sırrını gösterir. Mesela, bir kumandan "Arş!" emri ile bir neferi tahrik ettiği gibi aynı emir ile bir orduyu tahrik eder.

Şu temsil-i itaat sırrının hakikati şudur ki: Kâinatta, bi't-tecrübe her şeyin bir nokta-i kemali vardır. O şeyin, o noktaya bir meyli vardır. Muzaaf meyil, ihtiyaç olur. Muzaaf ihtiyaç, iştıyak olur. Muzaaf iştıyak, incizab olur. Ve incizab, iştıyak, ihtiyaç, meyil; Cenab-ı Hakk'ın evamir-i tekviniyesinin, mahiyet-i eşya tarafından birer habbe ve nüve-i imtisalidirler. Mümkinat mahiyetlerinin mutlak kemali, mutlak vücuddur. Hususi kemali, istidatlarını kuvveden fiile çıkaran ona mahsus bir vücuddur.

İşte bütün kâinatın "Kün" emrine itaati, bir tek nefer hükmünde olan bir zerrenin itaati gibidir. İrade-i ezeliyeden gelen "Kün" emri ezelîsine mümkünatın itaati ve imtisalinde, yine iradenin tecellisi olan meyil ve ihtiyaç ve şevk ve incizab; birden, beraber mündemicdir. Latîf su, nazik bir meyille incimad emrini aldığı vakit demiri parçalaması, itaat sırrının kuvvetini gösterir.

Şu altı temsil hem nâkıs hem mütenahî hem zayıf hem tesir-i hakikisi yok olan mümkünat kuvvetinde ve fiilinde bilmüşahede görünse, elbette hem gayr-ı mütenahî hem ezelî hem ebedî hem bütün kâinatı adem-i sırttan icad eden ve bütün ukûlü hayrette bırakan hem âsâr-ı azametiyle tecelli eden kudret-i ezeliyeye nisbeten şüphesiz her şey müsavidir. Hiçbir şey ona ağır gelmez (Gaflet olunmaya). Şu altı sırrın küçük mizanlarıyla o kudret tartılmaz ve münasebete giremez. Yalnız fehme takrib ve istib'adı izale için zikredilir.

Üçüncü Esas'ın netice ve hülâsası: Madem

kudret-i ezeliye gayr-ı mütenahîdir. Hem Zat-ı Akdes'e lâzıme-i zaruriyedir. Hem her şeyin lekesiz, perdesiz melekûtiyet ciheti, ona müteveccihdir. Hem ona mukabildir. Hem tesavi-i tarafeynden ibaret olan imkân itibarıyla muvazenettir. Hem şariat-ı fıtriye-i kübra olan nizam-ı fıtrata ve kavanin-i âdetullaha mutîdir. Hem manilerden ve ayrı ayrı hususiyetlerden melekûtiyet ciheti mücerred ve safidir. Elbette en büyük şey, en küçük şey gibi o kudrete ziyade nazlanmaz, mukavemet etmez.

Öyle ise haşirde bütün zevi'l-ervahın ihyası, bir sineğin baharda ihyasından daha ziyade kudrete ağır olmaz. Öyle ise مَا خَلَقَكُمْ وَلَا مَا خَلَقَكُمْ بِعُتُوكُمْ إِلَّا كَذَفُوسٍ وَاحِدَةٍ fermanı mübalağasızdır, doğrudur, haktır. Öyle ise müddeamız olan "Fâil muktedir, o cihette hiçbir mani yoktur." kat'î bir surette tahakkuk etti.

Dördüncü Esas

Nasıl kıyamet ve haşre muktezî var ve haşri getirecek fâil dahi muktedir. Öyle de şu dünyanın kıyamet ve haşre kabiliyeti vardır.

İşte şu mahal kabildir olan müddeamızda **dört mesele** vardır.

Birincisi: Şu âlem-i dünyanın imkân-ı mevtidir.

İkincisi: O mevtin vukuudur.

Üçüncüsü: O harap olmuş, ölmüş dünyanın, âhiret suretinde tamir ve dirilmesinin

imkânıdır.

Dördüncüsü: O mümkün olan tamir ve ihyanın vuku bulmasıdır.

Birinci Mesele: Şu kâinatın mevti, mümkündür. Çünkü bir şey kanun-u tekâmülde dâhil ise o şeyde alâküllihal neşv ü nema vardır. Neşv ü nema ve büyümek varsa ona alâküllihal bir ömr-ü fitrî vardır. Ömr-ü fitrîsi var ise alâküllihal bir ecel-i fitrîsi vardır. Gayet geniş bir istikra ve tetebbu ile sabittir ki öyle şeyler mevtin pençesinden kendini kurtaramaz.

Evet, nasıl ki insan küçük bir âlemdir, yıkılmaktan kurtulamaz. Âlem dahi büyük bir insandır, o dahi ölümün pençesinden kurtulamaz. O da ölecek, sonra dirilecek veya yatıp sonra subh-u haşirle gözünü açacaktır.

Hem nasıl ki kâinatın bir nüsha-i musağğarası olan bir şecere-i zîhayat, tahrip ve inhilalden başını kurtaramaz. Öyle de şecere-i hilkatten teşaub etmiş olan silsile-i kâinat tamir ve tecdid için tahripten, dağılmaktan kendini kurtaramaz.

Eğer dünyanın ecel-i fitrîsinden evvel irade-i ezeliyenin izni ile haricî bir maraz veya muharrib bir hâdise başına gelmezse ve onun Sâni'-i Hakîm'i dahi ecel-i fitrîden evvel onu bozmazsa, herhalde hattâ fennî bir hesap ile bir gün gelecek ki:

اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ° وَاِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ° وَاِذَا الْجِبَالُ
سُيِّرَتْ ° اِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ° وَاِذَا الْكُوكُوبُ انْتَثَرَتْ °
وَاِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ °

manaları ve sırları, Kadîr-i Ezeli'nin izni ile tezahür edip, o dünya olan büyük insan sekerata başlayıp acib bir hırıltı ile ve müthiş bir savt ile fezayı cınlatıp dolduracak, bağırıp ölecek; sonra emr-i İlahî ile dirilecektir.

İnce Remizli Bir Mesele

Nasıl ki su, kendi zararına olarak incimad eder. Buz, buzun zararına temeyyu eder. Lüb, kışrın zararına kuvvetleşir. Lafız, mana zararına kalınlaşır. Ruh, ceset hesabına zayıflaşır. Ceset, ruh hesabına inceleşir.

Öyle de âlem-i kesif olan dünya, âlem-i latîf olan âhiret hesabına, hayat makinesinin işlemesiyle şeffaflaşır, latîfleşir. Kudret-i Fâtıra, gayet hayret verici bir faaliyetle kesif, camid, sönmüş, ölmüş eczalarda nur-u hayatı serpmesi, bir remz-i kudrettir ki âlem-i latîf hesabına şu âlem-i kesifi nur-u hayat ile eritiyor, yandırıyor, ışıktandırıyor, hakikatini kuvvetleştiriyor.

Evet, hakikat ne kadar zayıf ise de ölmez, suret gibi mahvolmaz. Belki teşahhuslarda, suretlerde seyr ü sefer eder. Hakikat büyür, inkişaf eder, gittikçe genişlenir. Kışır ve suret ise eskileşir, inceleşir, parçalanır. Sabit ve büyümüş hakikatin kametine yakışmak için daha güzel olarak tazeleşir. Ziyade ve noksan noktasında hakikatle suret, makûsen mütenasiptirler. Yani suret kalınlaştıkça hakikat inceleşir. Suret inceleştikçe hakikat o nisbette kuvvet bulur. İşte şu kanun, kanun-u tekâmüle dâhil olan bütün eşyaya şâmindir.

Demek, herhalde bir zaman gelecek ki kâinat hakikat-i uzmasının kışır ve sureti olan âlem-i şehadet, Fâtır-ı Zülcelal'in izniyle parçalanacak. Sonra daha güzel bir surette tazeleneyecektir. سِرِّهِ تَبْدِيلُ الْاِلَٰهِيَّةِ الْاِلَٰهِيَّةِ سِرِّهِ tahakkuk edecektir.

Elhasıl: Dünyanın mevti mümkün hem hiç şüphe getirmez ki mümkündür.

İkinci Mesele: Mevt-i dünyanın vuku bulmasıdır. Şu meseleye delil: Bütün Edyan-ı Semaviyenin icmaıdır ve bütün fıtrat-ı

selimenin şehadetidir ve şu kâinatın bütün tahavvülat ve tebeddülât ve tagayyürâtının işaretidir. Hem asırlar, seneler adedince zîhayat dünyaların ve seyyar âlemlerin, şu dünya misafirhanesinde mevtleriyle, asıl dünyanın da onlar gibi ölmesine şehadetleridir.

Şu dünyanın sekeratını, âyât-ı Kur'aniyenin işaret ettiği surette tahayyül etmek istersen bak: Şu kâinatın eczaları, dakik, ulvi bir nizam ile birbirine bağlanmış. Hafî, nazik, latîf bir rabıta ile tutunmuş ve o derece bir intizam içindedir ki eğer ecram-ı ulviyeden tek bir cirm "Kün" emrine veya "Mihverinden çık." hitabına mazhar olunca şu dünya sekerata başlar. Yıldızlar çarpışacak, ecramlar dalgalanacak, nihayetsiz feza-yı âlemde milyonlar gülleleri, küreler gibi büyük topların müthiş sadâları gibi vaveylâya başlar. Birbirine çarpışarak, kıvılcımlar saçarak, dağlar uçarak, denizler yanarak yeryüzü düzlenecek. İşte şu mevt ve sekerat ile Kadîr-i Ezelî kâinatı çalkalar; kâinatı tasfiye edip cehennem ve cehennemin maddeleri bir tarafa, cennet ve cennetin mevadd-ı münasibeleri başka tarafa çekilir, âlem-i âhiret tezahür eder.

Üçüncü Mesele: Ölecek âlemin dirilmesi mümkündür.

Çünkü İkinci Esas'ta ispat edildiği gibi; kudrette noksan yoktur. Muktezî ise gayet kuvvetlidir. Mesele ise mümkünattandır. Mümkün bir meselenin gayet kuvvetli bir muktezîsi var ise fâilin kudretinde noksanîyet yok ise ona mümkün değil belki vaki suretiyle bakılabilir.

Remizli Bir Nükte

Şu kâinata dikkat edilse görünüyor ki: İçinde iki unsur var ki her tarafa uzanmış, kök atmış. Hayır şer, güzel çirkin, nef' zarar, kemal noksan, ziya zulmet, hidayet dalalet, nur nâr, iman küfür, taat isyan, havf muhabbet gibi âsârlarıyla, meyveleriyle şu kâinatta ezdad birbiriyle çarpışıyor. Daima tagayyür ve tebeddülata mazhar oluyor. Başka bir âlemin mahsulatının tezgâhı hükmünde çarkları dönüyor. Elbette o iki unsurun birbirine zıt olan dalları ve neticeleri, ebede gidecek; temerküz edip birbirinden ayrılacak. O vakit, cennet-cehennem suretinde tezahür edecektir.

Madem âlem-i beka, şu âlem-i fenadan yapılacaktır. Elbette anâsır-ı esasiyesi, bekaya ve ebede gidecektir. Evet cennet-cehennem, şecere-i hilkatten ebed tarafına uzanıp eğilerek giden dalının iki meyvesidir ve şu silsile-i kâinatın iki neticesidir ve şu seyl-i şuunatın iki mahzenidir ve ebede karşı cereyan eden ve dalgalanan mevcudatın iki havuzudur ve lütuf ve kahrın iki tecelligâhıdır ki dest-i kudret, bir hareket-i şedide ile kâinatı çalkaladığı vakit, o iki havuz münasip maddelerle dolacaktır.

Şu Remizli Nükte'nin sırrı şudur ki:

Hakîm-i Ezelî inayet-i sermediye ve hikmet-i ezeliyenin iktizasıyla, şu dünyayı tecrübeye mahal ve imtihana meydan ve esma-i hüsnasına âyine ve kalem-i kader ve kudretine sahife olmak için yaratmış. Ve tecrübe ve imtihan ise neşv ü nemaya sebeptir. O neşv ü nema ise istidatların inkişafına sebeptir. O inkişaf ise kabiliyetlerin tezahürüne sebeptir. O kabiliyetlerin tezahürü ise hakaik-i nisbiyenin zuhuru sebeptir. Hakaik-i nisbiyenin zuhuru ise Sâni'-i Zülcelal'in esma-i hüsnasının nukuş-u tecelliyatını göstermesine ve kâinatı mektubat-ı Samedaniye suretine çevirmesine sebeptir.

İşte şu sırr-ı imtihan ve sırr-ı teklif iledir ki ervah-ı âliyenin elmas gibi cevherleri, ervah-ı safilenin kömür gibi maddelerinden tasaffi eder, ayrılır.

İşte bu mezkûr sırlar gibi daha bilmediğimiz çok ince, âlî hikmetler için âlemi bu surette irade ettiğinden şu âlemin tagayyür ve tahavvülünü dahi o hikmetler için irade etti. Tahavvül ve tagayyür için zıtları birbirine hikmetle karıştırdı ve karşı karşıya getirdi. Zararları menfaatlara mezcederek, şerleri hayırlara idhal ederek, çirkinlikleri güzelliklerle cem'ederek, hamur gibi yoğurarak şu kâinatı tebeddül ve tagayyür kanununa ve tahavvül ve tekâmül düsturuna tabi kıldı. Vaktâ ki meclis-i imtihan kapandı. Tecrübe vakti bitti. Esmâ-i hüsnâ hükmünü icra etti. Kalem-i kader, mektubatını tamamıyla yazdı. Kudret, nukuş-u sanatını tekmil etti. Mevcudat, vezaifini îfa etti. Mahlukat, hizmetlerini bitirdi. Her şey, manasını ifade etti. Dünya, âhiret fidanlarını yetiştirdi. Zemin, Sâni'-i Kadîr'in bütün mu'cizat-ı kudretini, umum havâlık-ı sanatını teşhir edip gösterdi. Şu âlem-i fena, sermedî manzaraları teşkil eden levhaları zaman şeridine taktı. O Sâni'-i Zülcelal'in hikmet-i sermediyesi ve inayet-i ezeliyesi; o imtihan neticelerini, o tecrübenin neticelerini, o esma-i hüsnânın tecellilerinin hakikatlerini, o kalem-i kader mektubatının hakaikini, o numune-misal nukuş-u sanatının asıllarını, o vezaif-i mevcudatın faydalarını, gayelerini, o hidemat-ı mahlukatın ücretlerini ve o kelimat-ı kitab-ı kâinatın ifade ettikleri manaların hakikatlerini ve istidat çekirdeklerinin sümbüllenmesini ve bir mahkeme-i kübra açmasını ve dünyadan alınmış misalî manzaraların göstermesini ve esbab-ı zahiriye'nin perdesini yırtmasını ve her şey doğrudan doğruya Hâlık-ı Zülcelal'ine teslim etmesi gibi hakikatleri iktiza etti. Ve o mezkûr hakikatleri iktiza ettiği için kâinatı dağdağ-i tagayyür ve fenadan, tahavvül ve zevalden kurtarmak ve ebedîleştirmek için o zıtların tasfiyesini istedi ve tagayyürün esbabını ve ihtilafatın maddelerini tefrik etmek istedi. Elbette kıyameti koparacak ve o neticeler için tasfiye edecek.

İşte şu tasfiyenin neticesinde cehennem ebedî ve dehşetli bir suret alıp, taifeleri **وَأَمَّا تَارُوا إِلَيْكُمْ** **إِنَّكُمْ لَعَلَّكُمْ** **طَبِئْتُمْ** **فَادْخُلُوا** **هَذَا** **خَالِدِينَ** tehdidine mazhar olacak. Cennet ebedî, haşmetli bir suret giyerek ehil ve ashabı hitabına mazhar olacak. Yirmi Sekizinci Söz'ün Birinci Makamı'nın İkinci Sualinde ispat edildiği gibi Hakîm-i Ezelî, şu iki hanenin sekenelerine, kudret-i kâmileyle ebedî ve sabit bir vücud verir ki hiç inhilal ve tagayyüre ve ihtiyarlığa ve inkıraza maruz kalmazlar. Çünkü inkıraza sebebiyet veren tagayyürün esbabı bulunmaz.

Dördüncü Mesele: Şu mümkün, vaki olacaktır. Evet dünya, öldükten sonra âhiret olarak diriltilecektir. Dünya harap edildikten sonra, o dünyayı yapan zat, yine daha güzel bir surette onu tamir edecek, âhiretten bir menzil yapacaktır. Şuna delil başta Kur'an-ı Kerîm binler berahin-i akliye'yi tazammun eden umum âyâtıyla ve bütün kütüb-ü semaviye bunda müttefik bulunduğu gibi; Zat-ı Zülcelal'in evsaf-ı celaliyesi ve evsaf-ı cemaliyesi ve esma-i hüsnası, bunun vukuuna kat'î surette delâlet ederler ve enbiyaya gönderdiği bütün semavî fermanları ile kıyameti ve haşrin icadını vaad etmiş. İşte madem vaad etmiş, elbette yapacaktır. Onuncu Söz'ün Sekizinci Hakikati'ne müracaat et. Hem başta Muhammed-i Arabî aleyhissalâtü vesselâmın bin mu'cizatının kuvvetiyle, bütün enbiya ve mürselînin ve evliya ve siddîkînin, vukuunda müttefik olup haber verdikleri gibi; şu kâinat bütün âyât-ı tekviniyesiyle, vukuundan haber veriyor.

Elhasıl: Onuncu Söz bütün hakaikiyle, Yirmi

Sekizinci Söz İkinci Makamı'nda Lâsiyyemalardaki bütün berahiniyle, gurûb etmiş güneşin sabahleyin yeniden tulû edeceği derecesinde bir kat'iyetle göstermiştir ki: Hayat-ı dünyeviye'nin gurûbundan sonra şems-i hakikat, hayat-ı uhreviye suretinde çıkacaktır.

İşte baştan buraya kadar beyanatımız, ism-i Hakîm'den istimdad ve feyz-i Kur'an'dan istifade suretinde kalbi kabule, nefsi teslime, aklı iknaya ihzar için **dört esas** söyledik. Fakat biz neyiz

ki buna dair söz söyleyeceğiz. Asıl şu dünyanın sahibi, şu kâinatın Hâlık'ı, şu mevcudatın Mâlik'i ne söylüyor; onu dinlemeliyiz. Mülk sahibi söz söylerken başkalarının ne haddi var ki fuzuliyane karışsın. İşte o Sâni'-i Hakîm, dünya mescidinde ve arz mektebinde, asırlar arkasında oturan taifelerin umum saflarına hitaben îrad ettiği hutbe-i ezeliyesinde, kâinatı zelzeleye veren

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ۖ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ۖ وَقَالَ الْأَنْسَانُ مَالِهَا ۖ يَوْمَئِذٍ تُخَدِّثُ أَخْبَارَهَا ۚ بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ۚ يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ ۖ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۖ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ۖ

ve bütün mahlukatı neşelendiren, şevke getiren

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رَزَقُوا قَالَُوا هَٰذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ ۖ وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

gibi binler fermanları, Mâlikü'l-mülk'ten, Sahib-i Dünya ve Âhiret'ten dinlemeliyiz. "Âmennâ ve Saddaknâ" demeliyiz.

سُبْحَانَكَ لَا إِلَهَ إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

رَبِّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنَّا زَسَمْنَا وَأَوْأَخِطَانَا
إِلَّا هُمْ ۖ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ ۖ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ ۖ
كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيمَ ۖ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا
إِبْرَاهِيمَ ۖ إِنَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

[1] **Hâşiye:** Melaike manasını ve ruhaniyatın hakikatini inkâra mecal bulamamışlar, belki fıtratın namuslarından "Kuva-yı Sâriye" diye "cereyan eden kuvvetler" namını vererek yanlış bir surette tasvir ile bir cihetten tasdikine mecbur kalmışlar. (Ey kendini akıllı zanneden!..)

KAYNAK LİNKİ: <http://www.hizmetvakfi.org/risaleinur/>